

SCENARIUSZ

III ETAP EDUKACYJNY
PRZEDMIOT: HISTORIA

Tytuł scenariusza:

CO MAJĄ WSPÓLNEGO ADAM MICKIEWICZ, ADAM CZARTORYSKI I ADAMPOL?

Autorka scenariusza: Dorota Stępniaik

Krótki opis scenariusza:

Podczas lekcji uczniowie i uczennice dowiadują się o represjach po Powstaniu Listopadowym, które stały się główną przyczyną Wielkiej Emigracji. Poznają przedstawicieli polskiej emigracji w Paryżu: Adama Mickiewicza i ks. Adama Czartoryskiego, a także mieszkańców Adampola – wsi w Turcji.

Czas trwania: 45 minut

Pytanie kluczowe: Dlaczego we współczesnych czasach ludzie są zmuszeni opuszczać swój kraj?

Cele lekcji:

- ➔ dowiesz się o Wielkiej Emigracji Polaków w 1 poł. XIX w. na przykładzie: A. Mickiewicza, ks. A. Czartoryskiego i mieszkańców wsi Adampol [Polinezkoj]
- ➔ zrozumiesz, dlaczego Polacy po Powstaniu Listopadowym zmuszeni byli do opuszczenia ziem polskich
- ➔ będziesz potrafił rozmawiać o współczesnych uchodźcach, odnosząc się do faktów związanych z historią polskiej Wielkiej Emigracji.

Kryteria oceny:

- ➔ wymienisz przyczyny emigracji A. Mickiewicza, ks. A. Czartoryskiego do Francji
- ➔ wskażesz powody, dla których powstała polska wieś w Turcji
- ➔ wyjaśnisz i zastosujesz w praktyce pojęcia: Wielka Emigracja, uchodźca, represje
- ➔ podasz przyczyny, dla których ludzie opuszczają swój kraj.

Związek z podstawą programową (Historia, III etap edukacyjny):

Wymagania ogólne: I, III

Wymagania szczegółowe: 1, 6, 8, 34.3, 34.4

Metody: analiza źródeł, praca z mapą, burza pomysłów, mini wykład.

Środki dydaktyczne i materiały: karty pracy, mapa Europy z 1. poł. XIX wieku.

Formy pracy: indywidualna, grupowa i w parach.

Przebieg zajęć:

WPROWADZENIE:

1. Przedstaw cele lekcji [możesz umieścić je w widocznym miejscu na planszy lub tablicy multimedialnej, tak aby były dobrze widoczne – dzięki temu możesz się do nich odwoływać podczas zajęć]. Sprawdź ich rozumienie przez uczniów i uczennice, np. zaproponuj rozmowę w parach lub poproś wybranych uczniów o dokonanie parafrazy celów. (2 minuty)
2. Zaprezentuj uczniom i uczennicom na tablicy multimedialnej, rzutniku i laptopie albo planszy (wydruk, xero), następujące tytuły (załączniki 1-3):
 - ➔ „Adam Mickiewicz i Legion Polski”,
 - ➔ „ks. Adam Czartoryski w Hotelu Lambert”,
 - ➔ „Adampol [Polinezkoj] k. Stambułu”. (3 minuty)
3. Zaproś uczniów i uczennice do rozmowy w parach, w trakcie której będą odpowiadać na poniższe pytania. Dla możliwości odwoływania się do pytań w toku rozmowy, zaprezentuj je na tablicy multimedialnej, rzutniku i laptopie albo w formie plansz. (2 minuty)

Przeczytaj pytania sam/a lub poproś ucznia/uczennicę:

- a. *Co łączy/różni te napisy? Co sądzą o tych informacjach?*
- b. *O co należy/ o co powinniśmy zapytać, aby wiedzieć więcej?*
- c. *Dlaczego i po co powinniśmy pytać?*

4. W trakcie rozmowy uczniów i uczennic zawieś w widocznym miejscu sali mapę Europy z 1. poł. XIX wieku, do której będziesz mógł/mogła się odwoływać w czasie zajęć. Poinformuj uczniów i uczennice, że w razie potrzeby będą również mogli/ły z niej korzystać. (2 minuty)
5. Po skończonej rozmowie, zachęć uczniów i uczennice do wypowiedzenia się na forum klasy. (2 minuty)
6. Po zakończeniu ćwiczenia, masz do dyspozycji dwie możliwości:

I wersja: Nie dokonuj podsumowania pracy. Na tym etapie istotne jest, aby uczniowie i uczennice mieli świadomość, jak ograniczona ilość informacji wpływa na stan naszej wiedzy, aby „odczuli” jej niedostatek/brak. Powiedz im, że za chwilę czeka ich zadanie, z którym zmierną się, pracując w grupach.

II wersja: Zapisz wnioski uczniów i uczennic na planszy/tablicy i powiedz, że powrócicie do nich pod koniec zajęć. (2 minuty)

PRACA WŁAŚCIWA:

7. Podziel uczniów i uczennice na 5 grup i wręcz im karty pracy. Przed rozdaniem kart pracy odczytaj ich tytuły na forum – dzięki temu uczniowie i uczennice będą mieć świadomość nad czym pracuje cała grupa klasowa. Możesz również zapisać na tablicy „tytuły” z kart. Zwróć uwagę uczniów i uczennic na zawarte w kartach pytania, które stanowią przedmiot ich aktywności. (15 minut)
 - a. Grupa I: **Represje po Powstaniu Listopadowym** (Karta pracy nr 1)
 - b. Grupa II: **Wielka Emigracja** (Karta pracy nr 2)
 - c. Grupa III: **Adam Mickiewicz** (Karta pracy nr 3)
 - d. Grupa IV: **Ks. A. Czartoryski** (Karta pracy nr 4)
 - e. Grupa V: **Adampol k/Stambułu** (Karta pracy nr 5)

8. Prezentacja efektów pracy grup. Wskazani przez uczniów i uczennice przedstawiciele poszczególnych grup dokonują prezentacji na forum klasy. (6 minut – po 1,5 min na grupę)
9. Przed Tobą część dyskusyjna zajęć, formułowanie swobodnych wniosków przez uczniów i uczennice. Zadaj pytania:
 - a. **Jak zmienił się stan waszej wiedzy dzięki informacjom [FAKTOM] w stosunku do tej z początku lekcji?**
W tym miejscu możesz odwołać się do zapisanych na planszach wniosków z początku zajęć – jeśli zdecydowałaś/eś się na wersję nr 2 lub wybrać wersję nr 1, prosząc uczniów i uczennice o wypunktowanie zmian, jakie nastąpiły w ich świadomości po wykonaniu zadania z kartami pracy. Przejdź do kolejnych pytań:
 - b. Dlaczego Polacy byli zmuszeni opuszczać ziemię polskie? Co się na to złożyło? Czy znacie inne wydarzenia z przeszłości, które zmusiły ludzi do opuszczenia swojej ojczyzny?
 - c. Zadaj pytanie kluczowe: **Dlaczego we współczesnych czasach ludzie są zmuszeni opuszczać swój kraj?** Jednocześnie, poprzez pytania symulujące, zwróć ich uwagę na kontekst porównawczy: **Dlaczego nie mówimy teraz o Wielkiej Emigracji, ale o kryzysie uchodźczym lub migracyjnym? Z czego wynika taka różnica w postrzegania zjawiska uchodźstwa w 1. poł. XIX i w 1 poł. XXI w?**

Uwaga! Przed tą częścią wypracuj z uczniami i uczennicami lub przypomnij im zasady dobrej rozmowy (mowa o nich w scenariuszu CEO „Rozmowa o uchodźcach w Polsce”). Poproś, żeby w trakcie dyskusji się do tych zasad zastosowali. Przypomnij, że każdy ma prawo się wypowiedzieć, że konieczne jest zachowanie zasad dobrej rozmowy, której fundamentem jest szacunek dla naszego rozmówcy. (12 minut)

PODSUMOWANIE:

10. Nawiązując do pytania kluczowego przedstaw uczniom i uczennicom pracę domową: „Przygotuj wycinki prasowe z dowolnie wybranych gazet/czasopism (co najmniej trzech różnych tytułów) dotyczące napływu uchodźców do Europy. Jeśli się uda, dotyczące przyczyn zaistniałej sytuacji”. (2 minuty)
11. Zaproś uczniów i uczennice do wysłuchania **Ētudy Rewolucyjnej F. Chopina**, wskazując na okoliczności jej powstania [F. Chopin napisał ją, gdy dowiedział się o klęsce Powstania Listopadowego]. Słuchając utworu uczniowie i uczennice uzupełniają zdania: *na dzisiejszej lekcji dowiedziałam/em się... zrozumiałam/em....* (3 minuty)

Źródła:

- ➔ <http://www.polonezkoy.com/pl/>
- ➔ <http://cepr.pl/obiekty/67-dom-powstanca-polskiego-z-adampola> - jako ciekawostka - dom powstańca z Adampola we wsi Szymbark.
- ➔ Ētuda Rewolucyjna F. Chopina. – czas trwania: 2:24 <https://www.youtube.com/watch?v=r32RcwpBgBk>
- ➔ Fotografie pochodzą z Wikipedii.
- ➔ Materiały w kartach pracy: „Historia 3 Podręcznik: Gimnazjum” (Jacek Chachaj, Janusz Drob), a także: wikipedii.org.pl.

Załączniki:

Załącznik nr 1: Adam Mickiewicz i Legion Polski

Adam Mickiewicz, fot. Jan Mieczkowski

>> Źródło zdjęcia: https://pl.wikipedia.org/wiki/Adam_Mickiewicz

Załącznik nr 2: Adampol koło Stambułu

>> Źródło zdjęcia: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Polonezk%C3%B6y>

Załącznik nr 3: Ks. Adam Czartoryski w Hotelu Lambert

Adam Jerzy Czartoryski na fotografii Nadara

>> Źródło zdjęcia: https://pl.wikipedia.org/wiki/Adam_Jerzy_Czartoryski

Załącznik nr 4: Karta pracy nr 1 – Represje po Powstaniu Listopadowym

ZABORY

Wskutek rozbiorów [1772, 1793, 1795] ziemie polskie znalazły się pod zaborem: Rosji, Austrii i Prus. W 1815 na Kongresie Wiedeńskim doszło do powstania autonomicznego Królestwa Polskiego w unii personalnej z Rosją.

REPRESJE

Po upadku Powstania Listopadowego na terenie Królestwa Polskiego zostały wprowadzone represje. W ich wyniku nastąpiły zmiany w ustroju: konstytucja Królestwa Polskiego z 1815 roku została zniesiona i zastąpiona w 1832 roku tzw. Statutem Organicznym, ograniczającym odrębność Królestwa Polskiego i likwidującym jego autonomię. Zniesiono sejm i polskie wojsko, a żołnierzy wcielono do armii rosyjskiej. Pełnia władzy skupiona została w ręku cara. Jego przedstawicielem w Królestwie Polskim był namiestnik, którym został zdobywca Warszawy, feldmarszałek Iwan Paskiewicz. W 1833 roku ogłoszono stan wojenny na 25 lat (później wielokrotnie przedłużany). Królestwo Polskie znalazło się pod okupacją 100 tysięcznej armii rosyjskiej. Jej głównym garnizonem została zbudowana w latach 1832-1834, na koszt miasta, Cytadela Aleksandrowska (zwana Cytadelą Warszawską). Pełniła ona również rolę więzienia politycznego dla uczestników Powstania Listopadowego i siedziby tzw. Stałej Komisji Śledczej – jednej z instytucji kierujących represjami w Królestwie Polskim. Majątki uczestników Powstania (głównie na Litwie, Białorusi i Ukrainie) uległy konfiskacie i zostały w dużej mierze przekazane rosyjskim dygnitarzom, zaś oni sami znaleźli się w więzieniach, czy na zesłaniu na ciężkie roboty [katorga] w głąb Syberii. W 1837 roku przeprowadzono reformę podziału administracyjnego, zastępując województwa guberniami. W Królestwie Polskim wprowadzono rosyjski kodeks karny, rosyjski pieniądź – rubel oraz miary i wagi [wiorsty zamiast kilometrów]. Na wschodzie władze carskie dążąc do ujednoczenia ziem polskich z Rosją – rozpoczęły przesiedlania polskich rodzin w głąb Rosji. Represje popowstaniowe dotknęły też Kościół katolicki, a zwłaszcza jego odłamy greckokatolickie (unitów). Na terenie Cesarstwa Rosyjskiego zlikwidowano większość klasztorów katolickich. Kolejne działania dotknęły szkolnictwo i oświatę, nastąpiła likwidacja Uniwersytetu Warszawskiego i Wileńskiego, Liceum Krzemienieckiego. W 1839 roku nadzór nad szkolnictwem przekazano do Petersburga. Zlikwidowano też Towarzystwo Przyjaciół Nauk, a jego zbiory wywieziono do Rosji. Na Królestwo Polskie nałożona została kontrybucja w wysokości 22 milionów rubli [bardzo wysoka!]. W ramach represji popowstaniowych wprowadzona została nowa polityka celna odnośnie handlu pomiędzy Królestwem Polskim a Rosją. Na uprzywilejowanej pozycji znalazły się towary przywożone z Rosji do Królestwa Polskiego, z kolei towary polskie wywożone do Rosji zostały obłożone wysokimi cłami. Polityka ta obniżała konkurencyjność polskiego przemysłu (zwłaszcza włókienniczego), w dużej mierze nastawionego na eksport do Rosji. W wyniku Powstania Listopadowego wielu czołowych przedstawicieli kultury polskiej znalazło się na emigracji. Na Zachód wyjechali, m.in.: *Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Cyprian Kamil Norwid czy Fryderyk Chopin*. Ich publikacje o charakterze patriotycznym zostały przez władze carskie zakazane. Z tego powodu dzieła literackie twórców emigracyjnych trafiały do Polski potajemnie. Okres zaostrej cenzury określany jest potocznie jako „noc paskiewiczowska” (od nazwiska namiestnika).

1. Dlaczego Polacy byli zmuszeni opuszczać ziemie polskie?

.....

.....

.....

2. Na czym polegały represje?

.....

.....

.....

>> Źródło: Opracowanie własne autorki Doroty Stępiak na podstawie: Historia 3 podręcznik – gimnazjum. Jacek Chachaj, Janusz Drob oraz <https://pl.wikipedia.org/>.

Załącznik nr 5: Karta pracy nr 2 – Wielka Emigracja

Po upadku Powstania Listopadowego na przełomie 1831 i 1832 ok. 4 tysięcy uczestników udało się na emigrację. Łącznie w latach 30-tych XIX wieku ziemie polskie opuściło ponad 10 tysięcy osób. Osiedlali się we Francji, Belgii, Anglii, Stanach Zjednoczonych, a także Saksonii, Szwajcarii i Turcji. Kraje te udzieliły Polakom schronienia. Tysiące powstańców zmuszonych zostało do ucieczki przed represjami na emigrację. Wśród nich znaleźli się między innymi: *Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Józef Bem, książę Adam Jerzy Czartoryski, Bonawentura Niemojowski, Teodor Morawski, Ernest Malinowski, Zygmunt Krasiński, Fryderyk Chopin, Maurycy Mochnacki i inni*. Do emigrantów należała głównie szlachta, żołnierze powstańczy, członkowie Rządu Narodowego, politycy, artyści. Skupieni na emigracji Polacy byli inicjatorami różnorodnej działalności – od tej na polu kultury i sztuki, poprzez tworzenie ugrupowań politycznych, czy sił zbrojnych. Dokonując analizy skutków przegranej w Powstaniu Listopadowym starano się określić przyszłe drogi odzyskania niepodległości przez Polskę. Różnice w programach spowodowały podział emigracji na obozy: konserwatywny, demokratyczny i rewolucyjny.

1. Dlaczego Polacy udawali się do Francji, Anglii, Niemiec, Belgii?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kim byli uczestnicy Wielkiej Emigracji?

.....

.....

.....

.....

.....

>> Źródło: Opracowanie własne autorki, Doroty Stępnia, na podstawie: Historia 3 podręcznik – gimnazjum. Jacek Chachaj, Janusz Drob oraz <https://pl.wikipedia.org/>.

Załącznik nr 6: Karta pracy nr 3 – Adam Mickiewicz

Po upadku Powstania Listopadowego (1831) poeta udał się na emigrację do Francji (Paryż). A. Mickiewicz nie uczestniczył w Powstaniu, przebywał wówczas w Rzymie. Wielka Emigracja skupiała sławnych działaczy: **Juliusza Słowackiego, Józefa Bema, księcia Adama Jerzego Czartoryskiego, Ernesta Malinowskiego, Zygmunta Krasińskiego** czy **Fryderyka Chopina**.

Bardzo angażował się w działania na rzecz niepodległości, współpracował z Towarzystwem Literackim, Komitetem Narodowym Polskim, Towarzystwem Litewskim i Ziemi Ruskich. Publikował swoje artykuły w czasopiśmie: „Pielgrzym Polski”, wydawanym w Paryżu w latach: 1832–1833. W 1839r. wykładał literaturę łacińską w Lozannie, a w 1840 wrócił do Paryża, gdzie kontynuował pracę wykładowcy w College de France. Swój obowiązek profesorski rozumiał jako: służbę w sprawie Polski, Francji i Sławiąszczyzny. W 1848r. w Rzymie zaczął organizować Zastęp Polski, złożony z ochotników. Miał on być zaczątkiem legionu polskiego. Idee patriotyczne szerzył także w założonym w 1849 r. dzienniku „Trybuna Ludów”. Był jego redaktorem naczelnym i publicystą. Na skutek interwencji ambasady rosyjskiej zwolniono wszystkich Polaków pracujących w redakcji dziennika. Mickiewicz został usunięty także z katedry College de France oraz poddany nadzorowi policyjnemu. We wrześniu 1855 roku, udał się do Konstantynopola, aby tworzyć oddziały polskie (*Legion Polski*). Nagła śmierć przerwała jego plany. Pochowany został w Stambule. W 1855 ciało Mickiewicza zostało przewiezione do Paryża, a w roku 1890 przeniesione na Wawel.

1. Dlaczego przebywał w Paryżu?

.....

.....

.....

2. Jakie działania podejmował, będąc na emigracji?

.....

.....

.....

>> Źródło: Opracowanie własne autorki, Doroty Stępnia, na podstawie: Historia 3 podręcznik – gimnazjum. Jacek Chachaj, Janusz Drob oraz <https://pl.wikipedia.org/>.

Załącznik nr 7: Karta pracy nr 4 – Ks. Adam Czartoryski

Podczas Powstania Listopadowego wszedł w skład Rady Administracyjnej, zaś 3 grudnia został prezesem Rządu Tymczasowego, a od 15 sierpnia 1831 – Rządu Narodowego. Za udział w powstaniu car Mikołaj I skazał go na karę śmierci przez ścięcie toporem. Udał się na emigrację najpierw do Wielkiej Brytanii, a następnie do Francji. W Paryżu zakupił posiadłość Hotel Lambert skupiając wokół siebie zwolenników obozu konserwatywnego. Popierał działania narodowe zmierzające do odzyskania niepodległości przez Polskę. Widział taką możliwość w konflikcie państw Europy zachodniej z państwami zaborczymi.. Dostrzegał znaczenie imperium osmańskiego w ograniczeniu potęgi Rosji. Z inicjatywy A. Czartoryskiego powstała Wschodnia Agencja Hotelu Lambert, kierowana przez współpracownika i uczestnika Hotelu Lambert Michała Czajkowskiego. Koncentrował się na organizowaniu przede wszystkim działalności dyplomatycznej, twierdząc, że powstanie w tych warunkach ma nikłe szanse. Zwolennicy Hotelu widzieli przyszłą Polskę jako monarchię konstytucyjną, jednak kwestię szczegółów pozostawiano na później, gdy już Polska odzyska niepodległość. A. Czartoryski był także mecenasem literatury i sztuki. Współtworzył założone w 1832 Towarzystwo Literackie, a później został jego prezesem. Wraz z Julianem Ursynem Niemcewiczem w 1838 r. założył Bibliotekę Polską w Paryżu, a także Stowarzyszenie Pomocy Naukowej.

1. Dlaczego zamieszkał w Paryżu?

.....

.....

.....

2. Czym zajmował się w Hotelu Lambert?

.....

.....

.....

>> Źródło: Opracowanie własne autorki, Doroty Stępnia, na podstawie: Historia 3 podręcznik – gimnazjum. Jacek Chachaj, Janusz Drob oraz <https://pl.wikipedia.org/>.

Załącznik nr 8: Karta pracy nr 5 – Adampol (Polinezkoj)

Wioska powstała w czasie, kiedy Polska była pod zaborami [Rosja, Prusy i Austrię]. Założona została w 1842 r. jako Adampol (ok. 30 km od ówczesnego Stambułu) przez Michała Czajkowskiego (szefa Agencji Głównej Misji Wschodniej Hotelu Lambert) na podstawie decyzji i z funduszy ks. Adama Czartoryskiego (prezes powstańczego Rządu Narodowego podczas Powstania Listopadowego oraz przywódca Stronnictwa Emigracyjnego Hotelu Lambert). Imperium Otomańskie wsparło Polskę ofiarowując polskim emigrantom ziemię, na której mogli zbudować osadę. W tym samym bowiem czasie w Turcji przebywało wielu emigrantów, były chłuchestników Powstania Listopadowego. Oprócz powstańców, Czajkowski osiedlał we wsi także wykupionych z niewoli tureckiej i czerkieskiej polskich jeńców, przymusowo wcielonych do armii rosyjskiej na Kaukazie. Mieszkańcami Adampola (*nazwa na cześć Adama Czartoryskiego*) byli również emigranci wojny krymskiej z 1853 roku. Sam M. Czajkowski przyjął islam i przeszedł na służbę turecką przyjmując imię *Mehmed Sadyk Effendi* - działając nadal dla sprawy polskiej.

Język mieszkańców gminy był bardzo urozmaicony. Składał się z wielu gwar regionalnych przybyłych z różnych stron Polaków. Adampol stał się nie tylko miejscem azylu dla polskich emigrantów, ale także ośrodkiem działalności politycznej polskiej emigracji. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku o wiosce znów było głośno, stała się bardzo popularna. W 1933 roku postawiono tu popiersie z polsko-tureckim napisem: „*Nasze- mu Wieszczeni Adamowi Mickiewiczowi w rocznicę zgonu 1855–1933*”. W 1938 roku osoby zamieszkujące wioskę otrzymały tureckie obywatelstwo. Wioska przetrwała do naszych czasów.

1. Kto i dlaczego założył polską wieś w Turcji?

.....

.....

.....

2. Kim byli mieszkańcy Adampola i skąd przybyli?

.....

.....

.....

>> Źródło: Opracowanie własne autorki, Doroty Stępnia, na podstawie: Historia 3 podręcznik – gimnazjum. Jacek Chachaj, Janusz Drob oraz <https://pl.wikipedia.org/>.